

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
МИКОЛАЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ АГРАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Обліково-фінансовий факультет
Кафедра українознавства та суспільних наук

ІСТОРІЯ ТА КУЛЬТУРА УКРАЇНИ

Методичні рекомендації

для самостійної роботи для здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти ОПП «Туризм» спеціальності ІЗ «Туризм та рекреація» денної форми здобуття вищої освіти

Миколаїв
2025

УДК 947.7+930.85(477)

I–90

Друкується за рішенням науково-методичної комісії обліково-фінансового факультету Миколаївського національного аграрного університету від 22 вересня 2025 р. протокол № 1

Укладач:

Ганна ПОБЕРЕЖЕЦЬ – доцентка кафедри українознавства та суспільних наук Миколаївського національного аграрного університету

Рецензенти:

Ганна СУРІНА - кандидатка історичних наук, старша викладачка кафедри українознавства та суспільних наук Миколаївського національного аграрного університету

Людмила МАТВІЄНКО - кандидатка історичних наук, доцентка, в.о. завідувача кафедри соціально-гуманітарних дисциплін та філософії Національного університету кораблебудування ім. адмірала Макарова

© Миколаївський національний аграрний
університет, 2025

ВСТУП

Методичні рекомендації для самостійних робіт з дисципліни «Історія та культура України» призначені для здобувачів вищої освіти перших курсів і спрямовані на формування системного розуміння історичного розвитку українського суспільства та становлення національної культури. Самостійна робота є важливою складовою освітнього процесу, оскільки дозволяє здобувачам вищої освіти поглиблювати та закріплювати знання, розвивати аналітичне мислення, уміння працювати з джерелами, історичною літературою та візуальними матеріалами.

Дисципліна охоплює ключові етапи історії України від найдавніших часів до сучасності, розкриває процеси формування української державності, культурні традиції та духовні надбання народу. Рекомендації містять орієнтири щодо організації самостійної роботи, завдання різних видів, методи опрацювання матеріалу та критерії оцінювання результатів.

Застосування даних методичних рекомендацій сприятиме підвищенню ефективності навчання, розвитку історичної свідомості майбутніх фахівців, формуванню громадянської позиції та розумінню ролі історико-культурної спадщини у сучасному суспільстві.

ОПИС

Самостійна робота здобувачів вищої освіти містить у собі, вивчення теоретичного курсу за конспектом лекцій та поглиблена переробка матеріалу за рекомендованими темами.

Обсяг самостійної роботи передбачено та узгоджено з годинами, що виділяються деканатом факультету з сумарного бюджету часу здобувача вищої освіти.

Робота здобувачів вищої освіти над теоретичним курсом перевіряється за рахунок виконанні та захисту практичних робіт, а також на консультаціях.

Здобувачі вищої освіти, які не виявляють активності у самостійній роботі, позбавляються балів, викликаються на консультації, де запрошуються на засідання кафедри, їх прізвища повідомляються у деканат факультету.

Також самостійна робота здобувача може включати: опанування навчального матеріалу, проведення наукових досліджень, підготовку наукових публікацій, матеріалів для участі в студентських наукових конференціях.

ТЕМИ ДЛЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ

Змістовий модуль 1. Стародавня і Середньовічна історія України

Тема 1. Стародавня історія та культура України.

Завдання: Опрацювати додатковий теоретичний матеріал за даною тематикою, та законспектувати в лекційний зошит.

Тема 2. Розвиток та культура Київської держави 9 – перша половина 14 ст.

Завдання: Опрацювати додатковий теоретичний матеріал за даною тематикою, та законспектувати в лекційний зошит.

Тема 3. Українські землі у складі Великого князівства Литовського: соціально-економічний, політичний та культурний розвиток.

Завдання: Опрацювати додатковий теоретичний матеріал за даною тематикою, та законспектувати в лекційний зошит.

Тема 4. Виникнення українського козацтва і Запорозької Січі. Культура українського козацтва.

Завдання: Опрацювати додатковий теоретичний матеріал за даною тематикою, та законспектувати в лекційний зошит.

Проміжний контроль: Підготувати доповідь та презентацію за результатами дослідження.

Змістовий модуль 2. Нова історія України

Тема 1. Культурне та церковне життя в українських землях друга половина 17 ст. – початок 18 ст.

Завдання: Опрацювати додатковий теоретичний матеріал за даною тематикою, та законспектувати в лекційний зошит.

Тема 2. Становище українських земель та розвиток української культури під владою Російської та Австро-Угорської імперії (друга половина 18 ст. – початок 20 ст.). (6 год.)

Завдання: Опрацювати додатковий теоретичний матеріал за даною тематикою, та законспектувати в лекційний зошит.

Проміжний контроль: Підготувати доповідь та презентацію за результатами дослідження.

Змістовий модуль 3. Новітня історія України

Тема 1. Повсякденне життя та розвиток культури України в першій половині 20 ст.

Завдання: Опрацювати додатковий теоретичний матеріал за даною тематикою, та законспектувати в лекційний зошит.

Тема 2. Україна в 50-90-х рр. 20 ст. – початок 21 ст. та особливості розвитку української культури.

Завдання: Опрацювати додатковий теоретичний матеріал за даною тематикою, та законспектувати в лекційний зошит.

Проміжний контроль: Підготувати доповідь та презентацію за результатами дослідження.

АЛГОРИТМ ДЛЯ ВИКОНАННЯ

Завдання для опрацювання теоретичного матеріалу за **Бойко О. Історія України. Академія. 2023. 560 с.** та конспектування у лекційний зошит

1. Опрацювати відповідний розділ/тему підручника Бойко «Історія України».

У процесі читання звернути увагу на ключові поняття, історичні події, дати, персоналії та причинно-наслідкові зв'язки.

2. Виділити й законспектувати у лекційний зошит основні змістові блоки теми, зокрема:

- головні події та їх хронологію;
- основні історичні джерела, на які спирається автор;
- характеристики історичних процесів;
- роль і значення ключових діячів;
- наслідки та значення подій для історії України.

3. Скласти короткі визначення ключових понять (термінів), запропонованих у темі, та навести приклади їх застосування в історичному контексті.

4. Побудувати хронологічну таблицю або стрічку часу (у зошиті), зазначивши найважливіші дати та події відповідної теми.

5. Виписати 5–7 найважливіших фактів, які є ключовими для розуміння теми, та коротко пояснити їх значення.

6. Сформулювати 3–5 запитань до прочитаного матеріалу, які допоможуть перевірити власне розуміння теми або можуть бути використані для самоконтролю.

7. Зробити невеликий аналітичний висновок (5–7 речень) у зошиті:

- які процеси чи явища були визначальними;
- як вони вплинули на подальший розвиток української історії;
- що нового або важливого було засвоєно.

ТЕМИ ДЛЯ ПРОМІЖНОГО КОНТРОЛЮ

(підготувати доповідь та презентацію за результатами дослідження)

1. Кам'яна доба на території України: стоянки, знахідки, культура.
2. Трипільська цивілізація: господарство, мистецтво, духовний світ.
3. Скіфи та сармати: військова культура й спадщина.
4. Античні міста-держави Північного Причорномор'я.
5. Формування Київської Русі та її роль у світовій історії.
6. Щоденне життя та культура Київської Русі.
7. Монгольська навала та її наслідки для українських земель.
8. Галицько-Волинська держава: політичний та культурний розвиток.
9. Українські землі у складі Литви та Польщі у XIV–XVI ст.
10. Козацтво: структура, побут і роль у формуванні української державності.
11. Богдан Хмельницький та національно-визвольна війна.
12. Гетьманщина: адміністративний устрій та міжнародні відносини.
13. Українська культура XVIII ст.: освіта, музика, архітектура.
14. Українське національне відродження XIX століття.
15. Українська революція 1917–1921 рр.: здобутки та уроки.
16. Голодомор 1932–1933 рр.: причини, перебіг, наслідки.
17. Україна в умовах Другої світової війни.
18. Розвиток української науки й техніки у XX столітті.
19. Культура та побут радянської України.
20. Проголошення незалежності України 1991 року та формування державності.
21. Народні традиції та звичаї українців: календарні обряди.
22. Українська народна архітектура: хати, церкви, оборонні споруди.
23. Український національний костюм: регіональні особливості.
24. Історія української мови та її формування.
25. Фольклор: думи, казки, легенди, пісні.
26. Творчість Тараса Шевченка та її вплив на українську культуру.
27. Українське бароко: архітектура, живопис, література.

28. Розвиток українського театру: від корифеїв до сучасності.
29. Українське образотворче мистецтво XIX–XX ст.: ключові постаті та напрями.
30. Сучасна українська культура: нові тенденції, митці, мистецькі явища.

ЛІТЕРАТУРА

1. Sharata N., Kravchenko T., Berezovska T., Poberezhets H. Formation of professional competencies of foreign students using the communicative method. *Ways of modernizing education and improving the research skills of young people, Youth Voice Journal*. 2023. Vol. III. Pp. 9-20.
2. Біліченко О. С., Побережець Г. С., Зігунова С. А. Взаємозв'язок політичних і економічних циклів в Україні. *Modern Economics*. 2024. № 44. С. 14-22. DOI: [https://doi.org/10.31521/modecon.V44\(2024\)-02](https://doi.org/10.31521/modecon.V44(2024)-02).
3. Бойко О. Історія України. Академія. 2023. 560 с.
4. Історія України та української культури : навчальний посібник / за ред. В. А. Качкан. Львів : Новий Світ – 2000, 2024. 215 с.
5. Банах В. М., Нагірняк А. Я. Історія музеїв світу : навчальний посібник. Львів : Новий Світ-2000, 2022. 180 с.
6. Герасимов Т. Ю., Пономаренко А. Б., Сідлецька Т. І. Історія та культура України. Частина I : навчальний посібник. Вінниця : ВНТУ, 2025. 207 с. URL: https://pdf.lib.vntu.edu.ua/books/2025/Gerasymov_P1_2025_207.pdf.
7. Олійник М., Ткачук І. Історія України : навчальний посібник. 3-тє видання, виправлене та доповнене. Львів : Новий Світ – 2000, 2024. 274 с.
8. Комаринська З. М. Історія України : навчальний посібник. Львів : Магнолія 2006, 2025. 451 с.
9. Макачук С., Побережець Г. Репресована Феміда: архівно-кримінальна справа голови Миколаївського обласного суду А. Онищенка. З архівів ВУЧК-ГПУ-НКВД-КГБ. 2021. № 1 (55). С. 321-337. DOI: <https://doi.org/10.15407/vuchk2021.01.321>.
10. Побережець Г. Вплив Великого князівства Литовського на розвиток українських земель. *Українознавчий вимір у сучасній науці: гуманітарний аспект* : матеріали VII Всеукраїнської науково-практичної конференції, 25 квітня 2024 р., м. Миколаїв. Миколаїв : МНАУ, 2024. 200 с. С. 163-165.
11. Побережець Г.С. Державотворча діяльність Народного руху України. *Сучасні виклики і актуальні проблеми науки, освіти та виробництва* :

міжгалузеві диспути : матеріали XII міжнародної науково практичної інтернет-конференції (м. Київ, 29 січня 2021 р.). Київ, 2021. С. 124-132.

12. Побережець Г. С. Діяльність В. Чорновола у дисидентському русі. Тоталітаризм як система знищення національної пам'яті : збірник наукових праць за матеріалами всеукраїнської науково-практичної конференції з міжнародною участю (м. Львів, 11–12 червня 2020 року). Львів : Друкарня Львівського національного медичного університету імені Данила Галицького, 2020. С. 352-355. URL:

<https://dspace.mnau.edu.ua/jspui/bitstream/123456789/8393/1/poberezhets.pdf>.

13. Побережець Г. С. Зародження багатопартійної системи в Україні. *Актуальні проблеми сучасної науки та шляхи їх вирішення* : матеріали всеукраїнської міждисциплінарної науково-практичної конференції. Одеса : Екологія, 2020. С. 42-45.

14. Побережець Г. С. Історія та культура України : методичні рекомендації для семінарських занять здобувачів вищої освіти освітнього ступеня "Молодший бакалавр" початкового рівня (короткий цикл) з усіх спеціальностей МНАУ. Миколаїв : МНАУ, 2021. 57 с. URL:

<https://dspace.mnau.edu.ua/jspui/handle/123456789/8394>.

15. Побережець Г.С. Незалежність України у 1991 році та перехід до демократії. *Актуальні дослідження правової та історичної науки* : матеріали міжнародної наукової інтернет-конференції, (м. Тернопіль, Україна – м. Ополе, Польща, 18 – 19 вересня 2023 р.). Тернопіль : ФОП Шпак В.Б. С. 95-98. URL:

<https://dspace.mnau.edu.ua/jspui/handle/123456789/15357>.

16. Побережець Г. С. Суспільно-економічний розвиток України у другій пол. 50-х – та на поч. 60-х рр. XX ст. *Обліково-аналітичне і фінансове забезпечення діяльності суб'єктів господарювання: національні, глобалізаційні, євроінтеграційні аспекти* : матеріали міжнародної науково-практичної інтернет-конференції (м. Миколаїв, 16-17 листопада 2022 р.). Миколаїв : МНАУ, 2022. С. 88-91. URL: <https://dspace.mnau.edu.ua/jspui/handle/123456789/13025>.

17. Побережець Г., Левченко М., Форостян А. Сучасні соціокультурні

процеси в Україні та їх роль у розвитку національної свідомості. Українська культура : минуле, сучасне, шляхи розвитку (напрям: культурологія). 2023. Т. 47. С. 89–96. URL: <https://doi.org/10.35619/ucpmk.v47i.728>.

ЗМІСТ

ВСТУП.....	3
ОПИС.....	4
ТЕМИ ДЛЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ.....	5
АЛГОРИТМ ДЛЯ ВИКОНАННЯ.....	7
ТЕМИ ДЛЯ ПРОМІЖНОГО КОНТРОЛЮ.....	8
ЛІТЕРАТУРА.....	10

Навчальне видання

ІСТОРІЯ ТА КУЛЬТУРА УКРАЇНИ

методичні рекомендації

Укладач: **Побережець** Ганна Степанівна

Формат 60x84 1/16. Ум. друк. арк. 0,9

Тираж 30 прим. Зам. №__

Надруковано в видавничому відділі
Миколаївського національного аграрного університету
54020, м. Миколаїв, вул. Георгія Гонгадзе, 9

Свідоцтво суб'єкта видавничої справи ДК № 4490 від 20.02.2013 р.